

Casa Masats

Sant Salvador de Guardiola

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Raval del Parrot
Emplaçament: Ctra de can Maçana (BP-1101), primera entrada (A) a la urbanització de ca l'Esteve
Alçada: 425

Coordenades:

Latitud: 41.66084
Longitud: 1.77167
UTM Est (X): 397733
UTM Nord (Y): 4612850

Classificació

Número de fitxa: 08098-93
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Edifici
Estil / època: Medieval Contemporani Modern Popular
Segle: XV-XIX
Estat de conservació: Dolent
Notes de conservació: Masia en ruïnes
Protecció: Legal
Observacions protecció: Catàleg de masies (núm. 049)
Accés: Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat: Privada
Titular: 08097A006000250000EI
Autor de la fitxa: Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dl., 29/06/2015 - 02:00

Descripció

Masia de grans dimensions que es troba en estat ruïnós. Constava de dos cossos adossats més diversos coberts al nord-est que conformaven un petit pati tancat. La part residencial era formada per dos grans cossos rectangulars adossats, cadascun amb coberta a dues

aigües. El cos nord, que encara es manté dempeus, és probablement el més antic. Està format per dues crugies amb sengles voltes de pedra a la planta baixa i, al damunt, un pis i golfes. En aquesta part hi havia el celler, on encara es poden veure dues bótes de fusta. També es conserva un forn de pa. El cos situat al sud tenia una planta més i, a la façana de migdia, presentava una interessant galeria amb dos nivells d'arcades, actualment esfondrada i només reconstruïble a partir de les fotos antigues. Tot i això, aquest cos conserva encara una espectacular volta de canó de pedra. En la seva època d'esplendor la casa havia arribat a tenir 14 habitacions i dos menjadors: el dels senyors i el dels mossos. A la façana de ponent hi trobem un dels portals d'entrada, constituït per brancals i llinda de pedra picada. Al costat hi ha una bassa excavada al terra.

Al nord-est queden part dels coberts de treball: la pallissa i, més amunt, una construcció aïllada amb dues tines i un petit celler on encara hi ha una ventadora. Al celler de la casa hi ha dues tines més. Entre ambdues instal·lacions vinícoles encara hi passa un canonada subterrània que servia per transvasar el most. Recentment, a un extrem de l'era els propietaris hi ha aixecat un monument commemoratiu de les diverses branques del llinatge dels Masats.

Observacions:

Inscripció en una finestra de la façana nord (actualment tapada per l'heura): 1921
Notícies orals facilitades per Pere Aznar Gargallo i Àngels Masats Roca. Des de l'any 1956 els Masats han celebrat periòdicament uns aplecs familiars on es retroben les diverses branques a la casa pairal.

Història

Jaume CAPDEVILA (2006: 21, 37, 156) ha trobat documentat un mas al segle XIII que tenia els noms d'Eixartell o Exarcel·lo. Formava part de les terres dominicals (juntament amb el mas Poalor i el mas Pastorelles); és a dir, que el senyor del castell de Guardiola es reservava per a la seva explotació directa. El 1268 el tenia el castlà Guillem de Guardiola, però retornà a mans de la senyoria a finals del segle XVI. Malgrat que Capdevila feia la identificació d'aquest mas amb el que s'ha conegut posteriorment com a Casalot o ca la Pobra, considerem que això és incorrecte. En primer lloc perquè la tipologia constructiva d'aquest mas sembla força recent (segles XVIII-XIX). En segon lloc perquè l'actual casa Masats, molt propera, antigament s'havia anomenat Xartell. Així doncs, amb gairebé tota probabilitat el mas Eixartell o Exarcel·lo és el posterior mas Masats. En escriptures conservades a la casa, aquest mas està documentat l'any 1417. Tal com hem dit, antigament es deia Xartell i després Soler. L'any 1723 Josep Masachs, habitant de Salelles, va comprar el mas per 400 lliures a Ramon Miralda. El catedràtic de Geologia Valentí Masachs Alavedra recull en una publicació la història d'aquest llinatge i de la casa pairal. Els Masachs o Masats, probablement procedents del centre o del migdia de França, ja es troben documentats a Catalunya, concretament al Ripollès, a partir del segle XV. Des d'un mas que hi ha a les Lloses (terme de Llaiés, prop de Ripoll) Josep Masachs havia emigrat a Salelles, casat amb Francesca Moreta, i amb el mas que va comprar, anomenat a partir d'aleshores Masach o Masats, inicià aquesta nova nissaga que encara perdura. El 1775 Jaume Miralda va reclamar l'heretat al·legant que els tractes fets amb el seu pare havien estat abusius, però el fet és que en anys successius els Masachs continuen en possessió del mas. Josep va deixar cinc fills. L'hereu fou Francesc Massags Moreta, que es casà amb Maria Puig Enric (1742). Van tenir almenys 14 fills. Francesc va liquidar el deute contret per la compra del mas. El seu hereu fou Manuel

Mesachs Puig, casat amb Agnès Gamisans Vilomara (1778). Van tenir 13 fills. El seu hereu fou Pere Màrtir Masats Gamisans, casat amb Maria Serra (1810). Van tenir vuit fills. En aquest punt la família devia haver prosperat, ja que tenien una casa llogada a Manresa i Pere va arribar a ser regidor de l'Ajuntament de Guardiola, probablement com a liberal. El pròxim hereu va ser Pere Masats Serra, casat amb Teresa Costa Prat (1840). Van tenir 12 fills. El seu hereu va ser Pere Masats Costa, casat amb Àngela Bach Alsina (1872). Van tenir tres fills. Pere tenia una casa a Guardiola, a la plaça de la Creu, i va habilitar una fassina a la finca (al mas o a la casa). El següent hereu va ser Anaclet Masats Bach, casat amb Montserrat Elías Ollé (1895), que van tenir almenys tres fills. Anaclet va viure un temps a Barcelona, on feia de corredor de comerç. Pels volts de 1920 va marxar a Cuba, i el 1933 torna a ser a Guardiola. Durant la Guerra Civil el mas va ser ocupat per les forces republicanes. El 1936 Anaclet, junt amb el seu hereu Josep, van ser assassinats al Calvet. Sembla que el motiu fou una revenja per una disputa entre conductors d'autobusos (els Masats eren propietaris de la línia d'autobusos de dretes, mentre que hi havia una línia d'esquerres gestionada pels de Cal Peret). Per altres circumstàncies quatre dels fills també van morir, i el mas passà a mans dels masovers, iniciant així un període de decadència. Procedent de Guantánamo, a Cuba, la vídua de l'hereu Josep Masats Elias, s'establí a la localitat aragonesa de Casp, on va morir. La seva filla, Àngela Masats Roca, casada amb Pere Aznar, de Casp, va tornar al mas Masats i, junt amb el seu marit, han reemprès l'administració de l'heretat. L'any 1981 la masia presentava un greu perill d'esfondrament i els propietaris van passar a residir a una casa nova que acabaven de construir, prop de l'antiga.

Bibliografia

CAPDEVILA I PLANS, Jaume (2006). Castell de Guardiola. Els orígens de Sant Salvador de Guardiola. Segles X-XIV (premi Excursionisme 2004), Centre Excursionista de la Comarca del Bages, Manresa, p. 21, 37, 156.

GÓMEZ GÓMEZ, Immaculada (1988). "Sant Salvador de Guardiola", Història del Bages, vol. 2, Parc Ed., Manresa, p. 421.

MASACHS ALAVEDRA, Valentí (1979). Els Masachs o Masats al Bages -un llinatge sense història. Manresa.

Diputació de Barcelona; BERRY SAR, S.L. (2010). Pla especial de catalogació de masies i cases rural en sòl no urbanitzable. Ajuntament de Sant Salvador de Guardiola (núm. 049).

